

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

3398

Vragen van het lid **Van der Molen** (CDA) aan de Minister voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over *de open brief van hoogleraren Fries aan de Minister en de publicatie van het Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) rapport: «Nederlands verdient meer»* (ingezonden 14 februari 2020).

Antwoord van Minister **Van Engelshoven** (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap) (ontvangen 1 juli 2020). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2019–2020, nr. 1959.

Vraag 1

Bent u op de hoogte van de open brief, die hoogleraren Fries aan u hebben geschreven, waarin zij de noodklok luiden over de toekomst van universitaire opleidingen Fries en het KNAW rapport «Nederlands verdient meer»?^{1, 2, 3}

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Deelt u de mening dat het van belang is om de ontwikkeling van de Friese taal te versterken, zoals ook de KNAW pleit over het versterken van de Nederlandse taal?

Antwoord 2

Ja, al is de problematiek zoals door de KNAW beschreven rondom de Neerlandistiek niet geheel gelijk aan die van het Fries. Zo is het aantal studenten dat een track of minor Fries volgt wel gering maar niet sterk dalend. Tegelijkertijd is er sprake van een tekort aan bevoegde docenten Fries in het voortgezet onderwijs.

¹ https://www.omropfryslan.nl/data/files/pressrelease/minister_knaw_def_nl.pdf

² <https://www.knaw.nl/nl/actueel/publicaties/nederlands-verdient-meer>

³ De vragen zijn in het Fries als bijlage gepubliceerd en meegezonden aan het departement

Vraag 3

Deelt u de mening dat de Friese taal van belang is voor de Friese samenleving zoals de KNAW vaststelt dat de Neerlandistiek van belang is voor de Nederlandse samenleving? Zo ja, wat gaat u eraan doen om de positie van de Friese taal te versterken? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 3

Ja, ik deel deze mening. Het Fries is, naast het Nederlands, een officiële taal in de provincie Fryslân. In mijn reactie op het KNAW briefadvies «Nederlands verdient meer» ga ik ook in op de brief die ik van de hoogleraren Fries heb ontvangen. In mijn reactie heb ik dan ook expliciet aandacht voor het Fries. In beantwoording van onderstaande vragen ga ik hier meer in detail op in.

Vraag 4

Wilt u in uw geplande beleidsreactie op het rapport van de KNAW «Nederlands verdient meer» ook de oproep van de hoogleraren Fries meenemen?

Antwoord 4

Zoals ik in mijn beantwoording van vraag 3 aangeef, ga ik in mijn reactie op het KNAW briefadvies «Nederlands verdient meer» ook in op de brief die ik 27 januari jl. van de hoogleraren Fries heb ontvangen.

Vraag 5

Bent u het eens met de vraagtekens die de hoogleraren Fries stellen bij het rapport van de KNAW over Neerlandistiek door het Fries niet mee te nemen?

Antwoord 5

Het briefadvies van de KNAW richt zich, conform mijn verzoek, op de Neerlandistiek. In de afgelopen tien jaar is het aantal bachelor- en masterafgestudeerden het sterkst gedaald (60% in de periode 2008–2018) bij de bacheloropleiding Nederlandse Taal en Cultuur. Dit vind ik een zorgelijke ontwikkeling en is voor mij dan ook aanleiding geweest om de KNAW te vragen om een advies uit te brengen specifiek gericht op het vergroten van het aantal Neerlandici. Een terugval in de instroom deed zich ook al eerder bij enkele moderne vreemde talen voor, al is deze niet zo sterk als bij de Neerlandistiek de laatste jaren. Academisch onderzoek en kennis over taal, taalbeheersing en cultuur zijn daarnaast van toegevoegde waarde voor andere disciplines bij de aanpak van de maatschappelijke uitdagingen van deze tijd. Het Nederlands en het Fries, als tweede officiële taal in de provincie Fryslân, nemen daarbij een bijzondere positie in. Ik vind het dan ook van belang dat gewerkt wordt aan het verder vergroten van de aantrekkelijkheid van de universitaire talenopleidingen voor (aspirant) studenten. In mijn beleidsreactie op het rapport van de KNAW en het rapport «Talen Centraal», betrek ik dan ook de situatie bij de andere talen waaronder het Fries. Zo roep ik de betrokken faculteiten op om voorbereidingen te treffen voor een sectorplan talen, en daarbij op de korte termijn in te zetten op het verder vergroten van de aantrekkelijkheid van het onderwijs bij de universitaire talenopleidingen. Dit teneinde de tendens van dalende studentenaantallen te doorbreken en meer studenten op te leiden met relevante kennis en vaardigheden voor maatschappij en werkveld. Het is van belang dat de faculteiten daarbij ook samen optrekken. Kijkend naar de daling van studentenaantallen en de tekorten aan leraren voor deze vakken in het voortgezet onderwijs, ligt het voor de hand hierbij in eerste instantie prioriteit te geven aan de universitaire talenopleidingen Nederlands, Fries, Engels, Frans en Duits.⁴ Het samennemen van enkele talen tegelijkertijd kan bovendien helpen omdat vergelijkbare vraagstukken spelen.

⁴ Nederlands, Fries (in provincie Fryslân) en Engels zijn verplichte schooltalen. Frans en Duits gelden in het vwo en voor één profiel op het havo als een van de talen waar je uit kunt kiezen als verplichte tweede moderne vreemde taal. Bij de opleidingen Frans en Duits zijn de studentenaantallen gering en lopen deze al jaren achtereen terug, wat negatief bijdraagt aan het tekort aan leraren voor deze vakken in het voortgezet onderwijs. In deze opzichten ligt de verantwoordelijkheid bij Nederlands, Fries, Engels, Frans en Duits anders dan bij de andere talenopleidingen.

Vraag 6

Wat is uw reactie op de oproep om:

- a. te zorgen voor een gegarandeerde financiering voor tenminste één volledige BA- en MA-opleiding in Nederland;
- b. de financiële regeling tegemoetkoming onderwijsmasters en beperking van het inschrijfgeld voor een tweede master ook op studenten Fries van toepassing te laten zijn;
- c. bij aanbevelingen over de kwaliteit ook het Fries mee te nemen?

Antwoord 6

- a. De unieke expertise die taal- en cultuurexperts hebben, is van groot maatschappelijk belang. Het Nederlands en het Fries nemen daarbinnen een speciale positie in. Ik vind het dan ook van belang dat de vijf opleidingen en vestigingen Nederlands als verspreid netwerk en in voldoende omvang blijven bestaan, zodat ook groei verder mogelijk is. Hetzelfde geldt voor het onderwijsaanbod in de Friese taal, als tweede officiële taal in de provincie Fryslân. Ook dit dient in de huidige omvang behouden te blijven.
Fries wordt in Nederland niet als zelfstandige opleiding aangeboden, maar is onderdeel van de opleiding Minorities and Multilingualism⁵. Reden voor het verbreden van de opleiding Friese taal en cultuur was het toekomstbestendig en levensvatbaar maken van de opleiding. Bovendien kunnen door deze verbreding meer politieke en culturele relevante kwesties aangesneden worden, wordt de aantrekkingskracht van de opleiding vergroot en zijn er bredere beroepsperspectieven voor afgestudeerden.
OCW heeft destijds een aanloopbekostiging beschikbaar gesteld voor een periode van vijf jaar (tot 2018). Daarnaast is in de Bestuursafpraak Friese Taal en Cultuur 2019–2023 opgenomen dat naast de rijksbijdrage van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de provincie Fryslân voor de looptijd van de Bestuursafpraak € 110.000 begroot voor de leerstoel Friese taal- en letterkunde aan de Rijksuniversiteit Groningen.
- b. Voor het volgen van een lerarenopleiding zijn diverse financiële tegemoetkomingen voor studenten ontwikkeld. De KNAW benoemt in haar rapport de Regeling tegemoetkoming studenten onderwijsmasters (TSO). Deze regeling is in 2018 beëindigd. Om studenten breder tegemoet te komen, heb ik geregeld dat studenten die in studiejaar 2018–2019 of in een later jaar voor het eerst zijn gestart in het bekostigd hoger onderwijs en een lerarenopleiding (willen) volgen, voor de lerarenopleiding recht hebben op een extra jaar collegegeld halvering. Bijvoorbeeld om docent Fries te worden. Vanaf studiejaar 2021–2022 geldt voor deze groep studenten ook een extra jaar halvering van het collegegeld van de educatieve master.
- c. Bij de acties die (zullen) worden ondernomen naar aanleiding van de aanbevelingen van de KNAW en het Nationaal Platform voor de Talen om de kwaliteit van onder andere het schoolvak Nederlands te vergroten en de voorlichting voor de universitaire talenopleidingen te intensiveren, kan het Fries voor zover mogelijk worden meegenomen. Zo is door het Nationaal Platform voor de Talen een landelijke promotiecampagne voor de talen opgezet. Hierin wordt de zichtbaarheid van talenstudies vergroot en het imago van talenstudies aangepakt. In deze campagne worden ook brede opleidingen in het taal- en cultuurdomein meegenomen, waaronder de bacheloropleiding Minorities and Multilingualism waar het Fries onderdeel van uitmaakt. Voor deze campagne is via een amendement van het CDA op de OCW begroting 2020, budget beschikbaar gesteld voor 2020 en 2021.
In de landelijke curriculumherziening is het Fries niet meegenomen, aangezien het Rijk in 2014 de bevoegdheid tot het vaststellen van de kerndoelen Fries heeft overgedragen aan de provinciale staten van Fryslân. Wel heeft de provincie Fryslân een eigen paralleltraject opgezet. Net als in de landelijke werkwijze worden docenten, leerlingen en ouders betrokken.

⁵ Zoals afgesproken in de Bestuursafpraak Friese Taal en Cultuur 2013–2018

Vraag 7

Hoe ziet u uw rol als Minister voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in het bevorderen van de Friese taal op basis van de Wet gebruik Friese taal, het Europees Handvest voor Regionale en Minderheidstalen, het Kaderverdrag Nationale Minderheden en het feit dat het Fries de tweede officiële taal is in Nederland?

Antwoord 7

Met betrekking tot de Friese taal en cultuur neem ik als Minister van OCW mijn verantwoordelijkheid voor de domeinen Onderwijs, Cultuur en Media. Afspraken over deze domeinen zijn uitgewerkt in de Bestjoersôfspraak Fryske taal en Kultuer 2019–2023. Onderliggend aan deze afspraken zijn de Wet Gebruik Friese taal, het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden en het Kaderverdrag inzake de bescherming van Nationale minderheden.

Vraag 8

Wat vindt u van het idee om het Fries een prominente plek te geven bij het Nationaal Platform voor de Talen? Bent u bereid in uw contact met de deelnemende universiteiten dit doel te bevorderen?

Antwoord 8

In het kader van het sectorplan Duurzame Geesteswetenschappen zijn landelijke en facultaire projecten en programma's opgestart. Eén van deze projecten is de oprichting van het Nationaal Platform voor de Talen door de faculteiten geesteswetenschappen van zeven Nederlandse universiteiten⁶. Het is aan hen om te kijken hoe zij het Nationaal Platform voor de Talen willen inrichten en continueren.

Vraag 9

Hoe gaat u universiteiten stimuleren om Fries aantrekkelijk te maken voor studenten? Ziet u een oplossing in het aanbieden van minors Fries als onderdeel van een andere studie?

Antwoord 9

In de praktijk blijken er weinig studenten te zijn die er voor kiezen om Fries te studeren. Met de huidige constructie – het aanbieden van Fries als onderdeel van de opleiding Minorities and Multilingualism alsook de mogelijkheid om Fries als keuzevak te volgen – is een vorm gevonden waarmee het wetenschappelijk onderwijs in het Fries kan worden gecontinueerd en bestendig. Desalniettemin kan, zoals ik in mijn beantwoording van vraag 5 aangeef, onderzocht worden of het Fries op andere manieren aantrekkelijker kan worden gemaakt. Ik heb de betrokken faculteiten verzocht om de voorbereidende activiteiten voor het verder vergroten van de aantrekkelijkheid van het onderwijs te concretiseren voor de zomer van 2021 zodat per studiejaar 2022/2023 de eerste veranderingen kunnen worden doorgevoerd. Het Decanenoverleg Letteren en Geesteswetenschappen (DLG) heb ik verzocht mij hierover te informeren. Deze activiteiten kunnen de aanloop zijn naar een sectorplan talen waarin meerdere universitaire talenopleidingen zijn opgenomen en/of activiteiten worden ingericht op zowel onderzoek, onderwijs en impact gezien de onderlinge verwevenheid.

⁶ Radboud Universiteit, Rijksuniversiteit Groningen, Universiteit Leiden, Tilburg University, Universiteit Utrecht, Universiteit van Amsterdam en de Vrije Universiteit Amsterdam.